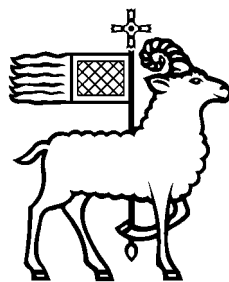

Information
från
Överförmyndarnämnden

GOTLANDS
KOMMUN

Överförmyndarnämnden mandatperiod 2007-2010

Ledamöter

Börje Lundberg (c), ordförande
Ölandsgatan 28
621 49 Visby
tfn: 0705-63 73 47
epost: bgp.lundberg@home.se

Birgitta Eriksson (s), vice ordförande
Vägume
624 53 Lärbro
tfn 0707-19 39 02
epost: birgittaeriksson2@spray.se

Pekka Vuori (m)
Hästgatan 10
621 56 Visby
tfn 0707-91 65 78
epost: pekka.vuori@telia.com

Ersättare

Helena Östborn (c)
Talluddskviar 12 A
621 41 Visby
tfn 0705-24 72 34
epost: helena.ostborn@telia.com

Eva Lindström (m)
Stånga Liffride 435
623 60 Stånga
tfn 0706-48 25 47
epost: liffrideeva@hotmail.com

Leif Dahlby (s)
Haga Tvärgränd 6
621 50 Visby
tfn 0768- 36 99 50
epost: dahlby@telia.com

Överförmyndarnämndens kansli

Barbro Forslund
handläggare
tfn 26 93 68

Susanne Hafdelin
handläggare
tfn 26 99 72

Aina Björklund
assistent

Expeditionstid måndag - fredag 09.00-11.00, andra tider efter överenskommelse.

Epost: overformyndarnamnden@gotland.se

Besöksadress: S:t Hansgatan 27

Postadress: 621 81 Visby

Telefax: 0498- 26 33 54

Överförmyndarnämnden

Enligt lag skall det i varje kommun finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd. Gotlands kommun har sedan 1 januari, 2007 en överförmyndarnämnd. Nämnden består av tre ledamöter med tre ersättare och väljs av kommunfullmäktige.

Överförmyndarnämnden ansvarar för tillsyn över förmyndares, förvaltares och gode mäns förvaltning. Tillsynen ska garantera rätten åt personer som inte kan ta hand om sig själva, förvalta sin egendom eller på annat sätt tillvarata sina rättigheter.

Om en myndig person, på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna god man för denne (11 kap 4 § föräldrabalken).

Förvaltarskap, enligt 11 kap 7 § föräldrabalken, är en ren tvångsåtgärd och förekommer endast då det inte är tillräckligt med ett godmanskap. Det kan gälla personer med psykiska störningar som inte alls kan hantera sin ekonomi och därför riskerar att till exempel bli vräkt från sin bostäder.

Nämnden utövar också viss kontroll över samtliga föräldrar som har barn under 18 år. Kontrollen gäller i första hand de barn som äger tillgångar över 8 basbelopp. Alla föräldrar är skyldiga att anmäla till överförmyndarnämnden om deras barn har tillgångar som överstiger 8 basbelopp.

Nämnden utser också god man för så kallade ensamma flyktingbarn.

Överförmyndarnämndens kansli

Kansliet är överförmyndarnämndens administrativa, beredande och verkställande organisation. Kansliet har som uppgift att, som företrädare för överförmyndarnämnden:

- Utreda behov av godmanskap, förvaltarskap och medförmyndaruppdrag
- Föreslå tingsrätten personer för god man- och förvaltarskap
- Kontrollera hur gode män och förvaltare sköter sina uppdrag
- Besluta om arvoden och ersättningar till gode män och förvaltare
- Granska föräldrars förvaltning av barns tillgångar/fast egendom
- Granska arvskiten då omyndiga eller personer med god man eller förvaltare är arvtagare
- Utse god man för ensamkommande flyktingbarn
- Utfärda förvaltarfrihetsbevis

Förmyndare – för underåriga

Omyndiga är numera endast barn under 18 år. Om föräldrarna har den rättsliga vårdnaden om barnet är de förmyndare, s k legala förmyndare. När båda föräldrarna har vårdnaden om barnet är de gemensamt förmyndare. Om en av föräldrarna avlider, blir den efterlevande ensam förmyndare. Man behöver alltså inte förordna någon ytterligare förmyndare. Vid äktenskapsskillnad blir den av föräldrarna förmyndare som får vårdnaden om barnet.

När det gäller barn vars föräldrar inte varit gifta med varandra, är det i allmänhet modern som är både vårdnadshavare och förmyndare. Om föräldrar, som inte är gifta eller har varit gifta med varandra är ense om att vårdnaden skall utövas gemensamt, så är de också gemensamt förmyndare. Om föräldrarna är döda, underåriga/omyndiga eller av speciella skäl inte kan vara förmyndare utser tingsrätten en särskilt förordnad förmyndare.

Rent allmänt är förmyndarens uppgift att sörja för myndlingens - den omyndiges - bästa, vårda hans/hennes rättigheter, förvalta hans/hennes förmögenhet och se till att hans/hennes medel används till nytta för honom/henne. Det är en självständig uppgift och förmyndaren bestämmer hur tillgångarna skall användas eller placeras. Är en av föräldrarna på grund av sjukdom eller annan orsak förhindrad att delta i ett beslut om förvaltningen och beslutet inte kan skjutas upp bestämmer den andre föräldern ensam.

Genom lagändring 1995 kan föräldrarna själva utan redovisningsskyldighet till överförmyndarnämnden förvalta en omyndigs tillgångar så länge deras värde understiger åtta basbelopp. Vissa rättshandlingar kräver dock fortfarande Överförmyndarnämndens samtycke.

Om det finns särskild anledning att trygga förvaltningen kan nämnden dessutom meddela inskränkningar i föräldrarnas fria förvaltning.

Även om den omyndiges tillgångar understiger åtta basbelopp är föräldrarna skyldiga att inge årlig redovisning till nämnden om den omyndige äger fastighet. Överförmyndarnämnden kan dock befria från denna skyldighet. Det går att anordna särskild överförmyndarkontroll även om tillgångarna understiger åtta basbelopp. Det kan ske vid arv, testamente, gåva eller genom förmånstagarförordnande vid försäkring eller vid pensionssparande.

Sedan myndlingen fyllt 16 år bör förmyndaren höra hans åsikter vid viktigare beslut. Vid 16 års ålder får myndlingen själv sluta avtal om arbete eller säga upp det, samt fritt förfoga över sin lön.

God man

Om en myndig person, på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för denne. (11 kapitlet 4 § föräldrabalken)

Fråga om förordnande av god man uppstår ofta när en person, även kallad *huvudman*, inte klarar att själv sköta sina ekonomiska angelägenheter eller förvalta sina tillgångar. Det kan gälla senildementa, psykiskt sjuka, utvecklingsstörda, förståndshandikappade med flera.

Om huvudmannens hjälpbehov kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt, till exempel genom användning av fullmakt, skall god man inte förordnas.

Ansökan om god man får göras av huvudmannen själv, av dennes make eller sambo, närmaste släktingar och av överförmyndarnämnden. Som närmaste släktingar anses, förutom maka/make, bröstarvingar, föräldrar och syskon.

Anmälan om behov av god man kan göras av kuratorer, hemtjänstpersonal, biståndshandläggare, bankpersonal, avlägsna släktingar med flera.

Ansökan, som skickas till överförmyndarnämnden, bör innefatta skrivelse från kurator, biståndsbedömare, socialsekreterare etc. som styrker behovet av god man. Den skall godkännas/undertecknas av den som söker. I annat fall fordras ett läkarintyg för godmansskap, som visar att samtycke inte kan lämnas.

Överförmyndarnämnden eller Gotlands tingsrätt skall också underrätta anhöriga om att ansökan görs. Därför skall ansökan innehålla namn och adresser till dessa.

Finns namn angivet med förslag på god man skall denna bekräfta åtagandet. Efter prövning och komplettering med personbevis inger nämnden ansökan till tingsrätten.

Godmanskap anordnas av tingsrätten. Det är också rätten som förordnar god man.

Vid byten av goda män är det nämnden som förordnar den nye gode mannen.

Godmanskapets innebörd

Den gode mannen fungerar som ställföreträdare för huvudmannen vilken dock behåller sin rättsliga handlingsförmåga. Gode mannen skall inhämta huvudmannens samtycke till alla större rättshandlingar utom de som berör den dagliga hushållningen.

Saknar huvudmannen förmåga att kunna ge sitt samtycke är gode mannen behörig att själv företa rättshandlingar inom ramen för sitt förordnande och för huvudmannens bästa. I sådant fall skall dock make/maka/barn ges möjlighet att yttra sig i frågan och läkarintyg inhämtas.

Ett fullständigt förordnande omfattas av: *förvalta egendom, bevaka rätt och sörja för person.*

Förvalta egendom innebär att gode mannen sköter huvudmannens ekonomi, betalar räkningar, lämnar fickpengar, förvaltar kapital, värdehandlingar, fastigheter med mera, tillser att huvudmannens egendom är tillfredsställande försäkrad och så vidare. Huvudmannens tillgångar får **aldrig** sammanblandas med gode mannens tillgångar.

Grundläggande för förvaltningen är att huvudmannens medel, i skälig omfattning, skall användas för uppehälle, utbildning och nytta i övrigt samt placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning.

Inom två månader från dagen för förordnandet skall gode mannen inkomma med en *förteckning* över huvudmannens tillgångar och skulder. Alla huvudmannens bankkonton skall vara överförmyndarspärade vilket skall framgå av bankbeskeden.

Undantag gäller avseende det så kallade "fria kontot" där medlen får tas ut av gode mannen utan nämndens samtycke. Pension eller dylikt skall insättas på det fria kontot för huvudmannens uppehälle och övriga löpande utgifter. Det bör observeras att huvudmannen alltid har rätt att ta ut medel från spärrade konton.

Före den 1 mars skall förmyndare, gode man och förvaltare genom *årsräkning* redovisa sin förvaltning under föregående år. Räkenskaperna skall täcka hela föregående kalenderår eller den del som ställföreträdaren haft sitt uppdrag och skall styrkas med verifikationer. Alla transaktioner bör noteras på ett överskådligt sätt i en kassabok. För årsräkning finns särskild blankett. Årsräkningen skall innehålla:

- Uppgift om huvudmannens saldo enligt förteckning eller föregående årsräkning.
- Sammanställning av inkomster och utgifter
- Kontobesked för bankmedel och deponerade värdehandlingar samt intyg för andra medel. Av kontobeskeden skall tydligt framgå om visst konto är överförmyndarspärat.
-

Sluträkning lämnas när uppdraget upphör, när omyndig fyller 18 år eller när huvudmannen avlider. Nämnden skall granska ingiven årsräkning eller sluträkning och fastställa eventuella arvoden för uppdraget.

Bevaka rätt innebär att gode mannen tillvaratar huvudmannens intressen i en *speciell rättshandling*, till exempel bevakar rätt i dödsbo, företräder huvudmannen vid uppsägning, försäljning/avyttring av bostad, bevakar rätt genom förhandlingar, avbetalningsplan och liknande med fordringsägare, ansöker om skuldsanering, bevakar rätt i ärende hos hyresnämnden med mera.

Det innebär även att gode mannen bevakar huvudmannens rätt i *generell betydelse*, exempelvis ansöker om kontaktperson, ledsagarservice med mera enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS), ansöker om bostadsbidrag, anmäler hyresförändring, överklagar beslut med mera.

Sörja för person brukar också kallas för personlig omvårdnad. Det innebär att gode mannen skall tillse att huvudmannen får den vård och omsorg han behöver och har rätt till. Det kan till exempel avse att påtala behov av fler hemtjänsttimmar, tillse att huvudmannen har daglig sysselsättning, ansöka om färdtjänst med mera.

Gode mannen skall i övrigt uppmärksamma huvudmannens behov av sociala kontakter, fritidsverksamhet, rekreation med mera och ta de initiativ som är lämpliga, hjälpa huvudmannen med större inköp som exempelvis möbler, radio och TV med mera.

För att hålla sig underrättad om huvudmannens individuella behov krävs att gode mannen besöker huvudmannen regelbundet.

God man i särskilda fall

God man skall förordnas vid rättshandling eller rättegång mellan huvudmannen och ordinarie god man, till exempel om ordinarie god man vill köpa huvudmannens fastighet när denne av hälsoskäl är tvungen att flytta till ett annat boende, eller om huvudmannen driver en process mot ordinarie god man (11 kap 2 § 2 st föräldrabalken).

God man kan också förordnas när det förekommer motstridiga intressen mellan huvudmannen och ordinarie god man eller dennes make.

Även i de fall där det inte finns några lagliga hinder för ordinarie god man att företräda huvudmannen kan god man förordnas av lämplighetsskäl, till exempel i de fall där ett avtal skall slutas på huvudmannens vägnar med en annan anhörig till gode mannen än dennes make (11 kap 2 § 3 stycket föräldrabalken).

God man skall också förordnas vid dödsbodelägares bortavariande att bevaka dennes rätt och förvalta denneslott i dödsboet (11 kap 3 § föräldrabalken).

Upphörande

Beslut om att godmanskap enligt 11 kap 4 § föräldrabalken skall upphöra fattas av tingsrätten.

Beslut om byte av god man fattas av överförmyndarnämnden.

Har god man förordnats för att varaktigt företräda en huvudman kan förhållandena ibland vara sådana att det skulle vara olämpligt att på huvudmannens begäran entlediga gode mannen. I sådant fall inhämtas ny social utredning, yttrande från gode mannen och i vissa fall även läkare.

I det fall huvudmannen avlider upphör godmanskapet automatiskt. Gode mannen skall snarast möjligt meddela huvudmannens anhöriga och överförmyndarnämndens kansli att huvudmannen avlidit. De förvaltade tillgångarna skall omgående överlämnas till dödsbodelägarna. Gode mannen är i princip inte behörig att vidtaga några ytterligare handlingar efter huvudmannens död om inte dödsbodelägarna givit gode mannen en fullmakt.

De åtgärder som gode mannen eventuellt vidtar efter dödsfallet skall redovisas till dödsbodelägarna.

Förvaltarskap

Omyndigförklaring avskaffades den 1 januari 1989 och ersattes med förvaltarskap. Uppdraget anpassas till behovet i det enskilda fallet och kan begränsas till att avse t ex förvaltningen av en fastighet eller viss del av huvudmannens kapital. Den som får förvaltare förlorar bestämmanderätten över det som omfattas av förvaltarförordnandet men behåller i övrigt sin rättshandlingsförmåga.

Frågor om förvaltarskap handläggs av överförmyndarnämnden och domstol enligt i stort sett samma mönster som vid förordnande av god man. En grundförutsättning är att den det gäller har ett hjälpbehov men att det inte anses tillräckligt att god man utses.

Vid prövning av ärende om förvaltarskap gäller som huvudregel att huvudmannen, om det är möjligt, skall höras muntligen i tingsrätten. Vidare skall läkarintyg uppvisas och om det inte är obehövt, yttrande inhämtas från make eller sambo och barn, överförmyndaren och vårdinrättning. Om det behövs skall också yttrande inhämtas från andra närstående samt socialtjänst eller omsorgsverksamhet. För förvaltarens redovisningsskyldighet till överförmyndaren gäller samma krav som för god man.

Krav på god man /förvaltare

Lagen föreskriver att den person som förordnas som god man skall vara "en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna" som är myndig och själv inte har förvaltare (11 kap 12 § föräldrabalken). Kravet på lämplighet innebär att personen skall ha kvalifikationer som fordras för att sköta det anförtrodda uppdraget. Till de allmänna kraven på lämplighet hör att vederbörande har ordnad ekonomi samt har erforderlig tid att ägna sig åt uppdraget. Rutinkontroll görs hos kronofogdemyndigheten och socialförvaltningen.

Det är viktigt att personen är noggrann och naturligtvis även lyhörd för sin huvudmans behov och önsknings. Personen måste också kunna samarbeta med vårdpersonal, anhöriga och andra närstående till huvudmannen.

Vid personens första åtagande som god man måste denne, förutom att underteckna åtagandet, lämna ett lämplighetsintyg från två ojäviga personer. Om huvudmannens hälsotillstånd medger, skall huvudmannen beredas möjlighet att yttra sig över förslaget till god man, och även träffa personen ifråga.

Arvoden

Legala förmyndare har inte rätt till arvode annat än om särskilda omständigheter föranleder det. Särskilt förordnade förmyndare, gode män och förvaltare har rätt till arvode. Storleken bestäms av överförmyndarnämnden. Gode mannen/förvaltaren kan också få ersättning för sina omkostnader, ersättning utgår med högst 2 % av prisbasbelopp om inte högre kan styrkas med specifikation såsom körjournal och kvitton för utlägg.

Huvudregeln är att huvudmannen själv ska betala arvoden och omkostnader om skattepliktiga inkomster före skatt under året överstiger 2,65 prisbasbelopp eller om huvudmannens tillgångar under året överstiger 2,00 prisbasbelopp. I annat fall ska kommunen betala arvodet. I särskilda fall kan undantag göras, t ex om huvudmannen har höga levnadsomkostnader för medicin, sjukvård mm.

I de fall huvudmannen betalar arvodet ska skatteavdrag göras och arbetsgivaravgift betalas, om arvodet uppgår till 1000 kr eller mer under inkomståret. Anmälan till Skatteverket görs av god man/förvaltare/förmyndare.

Litteratur

”God man eller förvaltare – En praktisk handbok”, skriven av **Kerstin Fälldin** vänder sig i första hand till den som är god man eller förvaltare. Den tar upp många av de frågor som gode män och förvaltare kan ställas inför. Boken behandlar bland annat vad uppdraget omfattar, hur den ekonomiska förvaltningen skall skötas, hur huvudmannens bostad skall avvecklas vid behov, med mera. Boken kan med fördel även läsas av anhöriga för att få mer kunskap och större förståelse för vad ett godman-/förvaltarskap innebär. Boken är utgiven av förlaget Natur och kultur/LT:s förlag.